

TERUGBLIK op vorig jaar en de start van 2022...

1. Inleidende tekst

Ter gelegenheid van de jaarwisseling, die toch weer een beetje in mineur verliep omwille van de voortdurend oprukkende pandemievarianten, wensen wij u vanwege het bestuur van de Heemkundige Kring Zoersel een voorspoedig, deugddoend en vooral gezond 2022.

Als vereniging ondervonden wij in deze twee coronajaren talloze beperkingen en was een normale werking, zoals we die gewoon waren, quasi onmogelijk. Toch geven wij de pijp niet aan maarten en blijven we onze weetjes, waarop we héél goede reacties krijgen, steeds meer inhoudelijk en kwalitatief vorm geven.

Het digitaal verzenden aan onze leden, sympathisanten en geïnteresseerde lezers scheelt budgettair voor ons een hele hap op de borrel.

Corona, sluitingen, coronapascontroles maakt het bezoek aan ons museum en het normaal openhouden door onze vrijwilligers niet altijd even makkelijk. Toch bleven we op de derde zondagen dat we open waren een vrij constant aantal bezoekers ontvangen.

Ook biedt deze periode ons een tijd van reflectie en blijven we niet stilzitten. Vandaar dat we in 2022 in het museum enkele vernieuwingen zullen doorvoeren.

Wie ons museum reeds bezocht zal zich herinneren dat we in de eerste kamer een wand hadden met stafkaarten. Hierop stonden de grenzen van onze gemeente aangegeven en tevens voor de grote regio met verschillende kleurenbollen en bijhorend register, de plaatsen waar archeologische opgravingen gebeurd waren.

Van Grobbendonk tot Wommelgem en van Turnhout tot Lier stonden deze kadasterkaarten vol bollen. Alleen in onze eigen gemeente hadden we er maar enkele (Romeins) in Halle.

Hierin is sinds begin 2003 een belangrijke evolutie aan de gang en kunnen we vandaag uitpakken met verschillende belangrijke opgravingen. Vandaar dat de beslissing zich opdrong om deze wand in de eerste kamer volledig te moderniseren.

U zult hier weldra alle info kunnen vinden over:

- de gevonden muntschat in het Sniederspad te Halle
- alles over de tientallen gevonden houtskoolmeilers in het geklasseerde Zoerselbos
- de opgraving van de urnen op de weg Oostmallebaan/Graffendonk te Zoersel
- de opgraving in het Dorp te Zoersel, waar romeinse en middeleeuwse artefacten gevonden werden
- de opgraving te Halle Sniederspad waar een middeleeuwse waterput gevonden werd

Onze huisarcheoloog Rik Verbeeck heeft tekstueel de aanpassing ervan voor zijn rekening genomen

We hebben na meting van de klimatologische omstandigheden in het Heemhuisje de toezegging om verschillende voorwerpen uit deze opgravingen tentoon te mogen stellen.

Op archeologisch vlak is het zeker een meerwaarde om belangstellenden deze historische achtergrond van onze gemeente te kunnen tonen.

In de loop van januari 2022 wensen wij dit deel af te werken.

(Het is spijtig dat in archeologisch gevoelige gebieden en locaties door het beleid naar wettelijke voorschriften gegrepen wordt om een opgraving in een gevoelig gebied niet op te leggen in de bouwvergunning. Wij denken hier aan het groot project in Zoerseldorp, waar er tijdens de uitgraving van de bouwput belangrijke “vlekken in het zand” werden vastgesteld (foto’s in ons bezit). Wij zijn zeker dat in dit gevoelig gebied een aantal zaken verloren zijn gegaan. We blijven opvolgen.)

Om dit project nog meer te onderbouwen laten wij in deze weetjes de volledige tekst volgen. Bovendien integreren wij voor de héél geïnteresseerden in deze vernieuwing de volledige gepubliceerde rapporten over deze opgravingen. Ook onze bestuursleden zijn steeds bereid ter plaatse meer uitleg te verschaffen.

Een tweede vernieuwing gebeurt in de grote zaal. Daar vervangen we het bord met Zoerselse koppen door een groot touch screen (140 cm). Hierop plaatsen we per deelgemeente alle belangrijke Zoerselse historische figuren. Bij het aantikken van een bepaald iemand opent het scherm en krijg je digitaal alle achterliggende info (geschiedenis, foto’s, teksten, enz.). Ook hier zal een heel nieuwe en grote bron van informatie te vinden zijn.

Het digitaal opvullen zal wel wat tijd in beslag nemen, maar we doen dit stap voor stap.

Een derde aanpassing is dat wij genoodzaakt zijn om onze lidgelden wat op te trekken, al blijven zij in vergelijking met collega’s bescheiden. Ze worden vanaf 1 januari 2022: gewoon lid 10 euro, steunend lid 17.5 euro en erelid 25 euro. Wij hopen op de steun van onze leden te blijven rekenen.

Beste wensen voor 2022, Jan Denissen, Voorzitter.

2. ‘Vlekken in het zand’

- Website – Henri Verbeeck 20200331

Inleiding – Algemene Info – ARCHEOLOGIE

Archeologie heeft alles te maken met de mens. Het is de studie van de materiële resten die de mens in de bodem heeft achtergelaten.

Bij de herinrichting van het heemhuisje in 2003, werd een wand voorzien met de stafkaart van de gemeente Zoersel met daarop een visualisering van de archeologische vondsten in en rond de gemeente. Hieruit bleek dat naast enkele meldingen van losse vondsten in de deelgemeente Halle, er in Zoersel nog niets was gevonden. Zoersel was een blanco vlek tussen een ganse reeks rijke vindplaatsen in de ons omliggende gemeenten zoals o.a. in Rijkevorsel, Grobbendonk, Zandhoven, Brecht, ... om maar de belangrijkste te noemen. Gelukkig is daar sinds 2009 een belangrijke kentering in gekomen.

Vondsten in Zoersel

2009 – DE HOUTSKOOLMEILERS TE ZOERSEL – ZOERSELBOS

Dit onderzoek werd uitgeschreven door RO-Vlaanderen en had tot doel ‘*Een archeologische evaluatie en waardering van de houtskoolmeilers in het Zoerselbos*’ te maken. Het project werd uitgevoerd door het Instituut voor Natuur & Bosbeheer en omvatte twee belangrijke onderzoekstappes.

(Een meiler is een tijdelijke constructie om houtskool te bereiden door pyrolyse, de droge destructieve destillatie van hout).

Vooreerst werden via het digitaal hoogtemodel Vlaanderen (DHM) op het terrein anomalieën opgespoord. **Het gevolg was de lokalisatie van 49 meilers.**

Vervolgens werd meiler 36 door de Vrije Universiteit van Brussel onder leiding van Sara Adriaenssens archeologisch opgegraven. Deze meiler lag langs de Hutheiweg, bezat een te verwachten circulaire structuur en was nog als een kleine heuvel duidelijk waarneembaar in het landschap. Dankzij de kwadrantenmethode waarbij de meiler kruiselings in vier delen werd

opgedeeld waarvan slechts twee tegenover elkaar gelegen delen werden uitgegraven (fig. 1), trachtte men voldoende inzicht te verkrijgen in zowel de horizontale als de verticale stratigrafie, in de hoop de structuur en de opbouw van de meiler te kunnen begrijpen. Onder een 5 cm dikke humuslaag verscheen een 30 cm dik pakket assen en houtskoolresten. Hierin bevonden zich ook enkele wandscherven, vermoedelijk van een kruik uit de 14de of 15de eeuw. De diameter van de veronderstelde houtstapel en de meiler bedraagt 3,45 meter. Hij behoorde tot het type *Platzmeiler* (fig. 2). Hierbij werden er rond een centrale verticale paal systematisch houten takken gestapeld. De aldus ontstane kegelvormige houtmijt werd afgedekt met varens, stro en mos en afgesloten met aarde. Na ongeveer 1 week is het verkolingsproces afgelopen en kan de houtskool gerecupereerd worden. Voor de opbouw van de houtmijt werd bijna uitsluitend elzenhout gebruikt. De 14C-datering uitgevoerd op de houtskoolresten wees op een gebruik van deze meiler tussen 1420 en 1480 na Chr.

Fig.1: meiler 36 tijdens het onderzoek. Foto H. Verbeeck

Fig.2: het uithalen van een meiler. Foto uit Goblet D'Alviella (1930)

Bibliografie:

- Adriaenssens S. & Tys D., 2009, Zoerselbos, *archeologische prospectie van een houtskoolmeiler*, VUB, SKAR-Rapport 3, Brussel.
- Boeren I., Adriaenssens S., De Keersmaeker L., Tys D. & Vandekerkhove K., 2009, *Een archeologische evaluatie en waardering van houtskoolmeilers in het Zoerselbos (Zoersel, Provincie Antwerpen)*, Rapport INBO R.2009.

Vondsten in Zoersel

2011 – URNENGRAFVELD TE ZOERSEL - GRAFFENDONK

Met het oog op het optrekken van meerdere appartementsgebouwen op de hoogte tegenover het Lindepaviljoen te Zoersel had, conform de huidige wetgeving, voorafgaand een archeologisch onderzoek plaats. Dit onderzoek werd uitgevoerd door het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo uit Bornem en resulteerde in sporen vanaf de midden-bronstijd (circa 1750 v. Chr.) tot de moderne tijden (fig. 3).

Sporen uit de metaaltijden:

Uit de midden bronstijd en de vroege ijzertijd (circa 1750 tot 500/450 v. Chr.) vond men een urnengrafveld bestaande uit acht grafmonumenten, zeven urnen en mogelijk 2 zogenaamde dodenhuisjes.

Het was in deze periode de gewoonte om de afgestorvene te verbranden en de crematieresten in een urn te deponeren. De urn plaatste men in een graf dat meestal omwille van de zichtbaarheid van een monument werd voorzien.

Een vijftal types grafmonumenten zijn aangetroffen.

Vooreerst de cirkelvormige grafmonumenten, al dan niet voorzien van een greppelstructuur (monument 1) (fig. 4), maar steeds met een afbakening van paaltjes (monument 8).

Fig. 3: Gefaseerd grondplan (donkergroen: metaaltijden, groen: ijzertijd, paars: middeleeuwen, rood: nieuwe en nieuwste tijd, lichtgrijs: onbepaalde datering). © All-Archeo.

→ Fig. 4: Monument 1 met een diameter van circa 10 m. © All-Archeo.

Centraal binnen de kringgreppelstructuur bevond zich de urn met daarin de menselijke resten (fig. 5). Vervolgens de vierkante en rechthoekige greppelstructuren (monument 2, 4, 5, 6 en 7), en eenmaal zelfs een aaneenschakeling van dergelijke structuren (monument 3). Daarnaast werden er ook nog enkele urnen gevonden, die zonder de aanwezigheid van een duidelijk grafmonument in een kuil waren ingegraven (fig. 6).

Fig. 5: gerestaureerde urn uit grafmonument 1

Fig. 6: urngraf. © All-Archeo.

In totaal werden 7 grafurnen gevonden waarvan 3 kunnen gerelateerd worden aan een grafmonument. De 7 urnen bevatten uitsluitend menselijk botmateriaal en omvatten vermoedelijk telkens de resten van 1 persoon. Bij 5 van de 7 individuen kan een geslacht worden bepaald. Vermoedelijk gaat het om 2 vrouwen en 3 mannen.

In de nabijheid van de graven trof men ook enkele meerpalige constructies aan die als 'dodenhuisjes' kunnen geïnterpreteerd worden (dodenhuisje 1 en 2).

Middeleeuwse sporen:

Tot de middeleeuwse bewoningssporen behoren een noord-zuid lopende greppelstructuur evenals twee parallelle greppels die een areaal lijken af te bakenen. De afstand tussen de twee greppels bedraagt circa 2 m. Er werden geen gerelateerde woonstructuren aangetroffen. Dankzij het aardewerk uit een van deze greppels dateren deze sporen tussen de 10de en 13de eeuw.

De sporen uit de nieuwe en nieuwste tijd zijn eerder beperkt. Het gaat om ploeg- of spitsporen en enkele kuilen en die zich situeren vooral in het westen van het onderzoeksterrein. Recente greppels van de huidige nutsvoorzieningen bevinden zich in het oosten langsheen de Salphensebaan.

Bibliografie:

- Bruggeman & Reyms, 2012, *Archeologische opgraving Zoersel, Oostmallebaan – Graffendonk*, Rapporten All-Archeo bvba 060, Bornem.

Vondsten in Zoersel

2013 – BEWONINGSSPOREN UIT METAALTIJDEN EN MIDDELEEUWEN TE ZOERSEL - DORPSCENTRUM

Voorafgaand aan de bouw van een nieuwe bibliotheek en wooneenheden in het dorpscentrum van de gemeente Zoersel had een archeologisch onderzoek plaats. Dit onderzoek werd uitgevoerd door het archeologisch onderzoeksbureau BAAC Vlaanderen uit Bassevelde.

Het resultaat leverde bewoningssporen uit de ijzertijd en de volle middeleeuwen almede een merkwaardige vondst gerelateerd aan Wereldoorlog II (fig. 7).

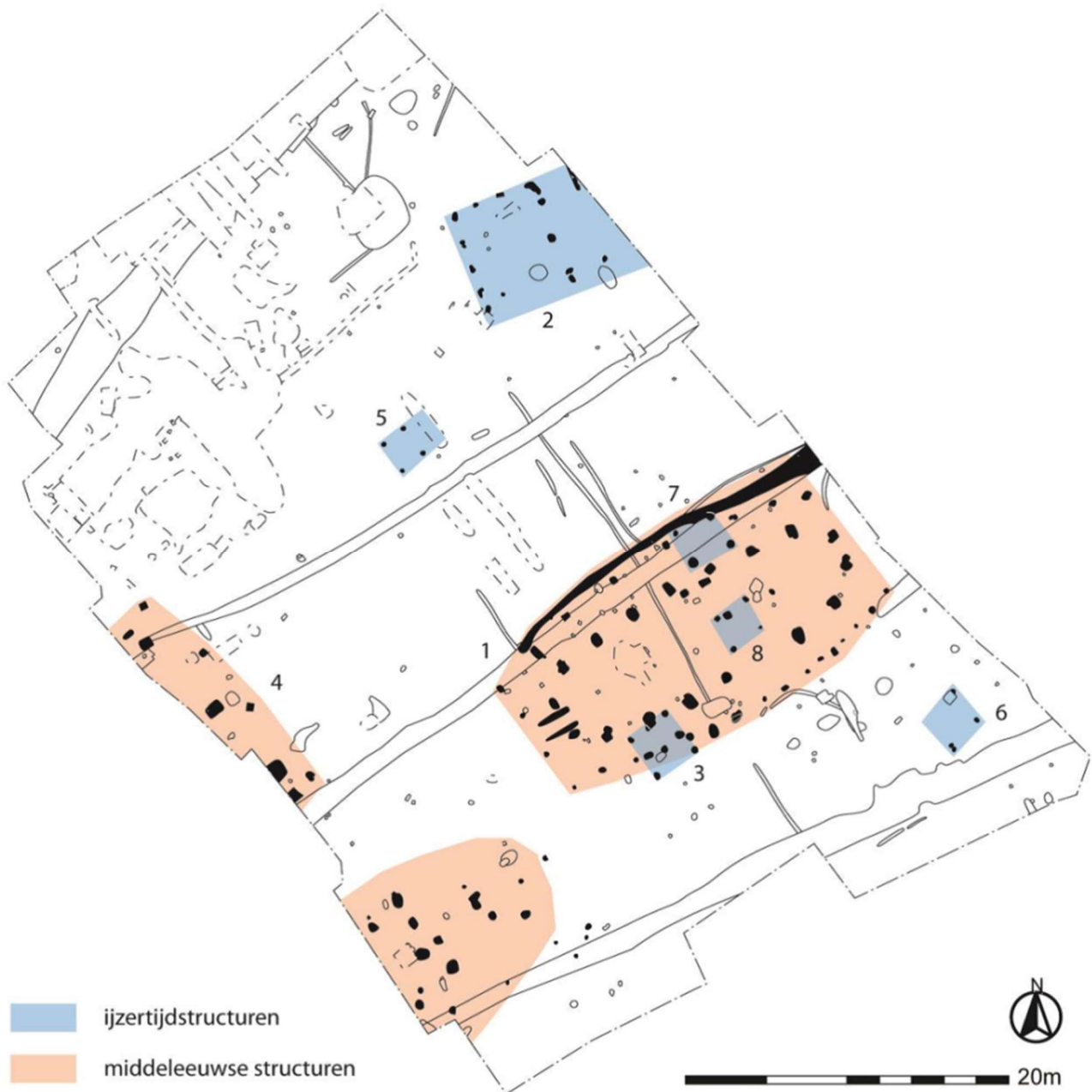

Fig. 7: algemeen opgravingsplan met aanduiding van de ijzertijd- en de middeleeuwse structuren. © Baak Vlaanderen.

Structuren uit de ijzertijd

Tijdens dit onderzoek zijn uit de ijzertijd meerdere gebouwstructuren en een waterput met verschillende fasen gevonden.

De belangrijkste structuur is de helft van een woonstalhuis, type Haps, dat uit de midden-late ijzertijd dateert (fig. 7: structuur 2). Het bestaat uit een vrij goed bewaarde wandpalenrij zowel in de noordelijke lange wand als in de westelijke kopse kant. De zuidelijke lange wand is nauwelijks bewaard. Beide ingangspartijen zijn herkend.

Ter hoogte van de ingangspartij, in lijn met één van de zijden, is een middenstaander aangetroffen waardoor een tweeschepige binnenindeling ontstaat. De plattegrond heeft een breedte van 6,5 m. en een gekende lengte van 6,75 m. De ingangspartijen zijn 2,2 m breed. Het totale gebouw moet naar analogie met andere gekende plattegronden ongeveer 15,6 m lang zijn geweest.

Eveneens uit de ijzertijd dateren 3 vierpostenspiekers en mogelijk ook nog een zevenpalig bijgebouw en nog een bijgebouw met vier à zes palen. De vierpostenspiekers hebben een afmeting van 2,6 bij 2,1 m (fig. 7: structuur 7) en 2,2 bij 2,1 m (figuur 7: structuur 8).

Alhoewel van de derde kleine structuur slechts drie paalkuilen werden aangetroffen kan ook deze als een vierpostenspieker van 2,3 bij 2,2 m geïnterpreteerd worden (figuur 7: structuur 6).

Het zevenpalig vierkante bijgebouw bestaat uit vier paalkuilen die duidelijk de hoofdstructuur opmaken en heeft als zijde circa 2,75 m. In de helft van 3 zijden werd nog een paalkuil aangetroffen (fig. 7: structuur 3). Een tweede bijgebouw is een vier- of zespostenspieker en meet minstens 2 bij 1,6 m (fig. 7: structuur 5).

Tenslotte werd er ook nog een waterput aangetroffen waarvan een datering in de ijzertijd werd vermoed en die duidelijk uit meerdere fases bestaat (fig. 8).

Fig. 8: de aftekening van de waterputten in situ. Foto bibliotheek Zoersel.

Bijzondere vondst uit deze waterputten zijn drie houten voorwerpen afkomstig uit één of twee ladders (fig. 9). Het gaat om een deel van één van de bomen van de ladder, de sporten ontbreken.

Fig. 9: twee van de drie houten >>>
ladderfragmenten in situ.
Foto bibliotheek Zoersel

Een bootvormige woonstalhoeve en bijgebouw uit de volle middeleeuwen. Er werd een complete huisplattegrond uit de volle middeleeuwen aangetroffen.

De plattegrond meet 22,3 bij 12,4 m

(fig. 7: structuur 1 & fig. 10).

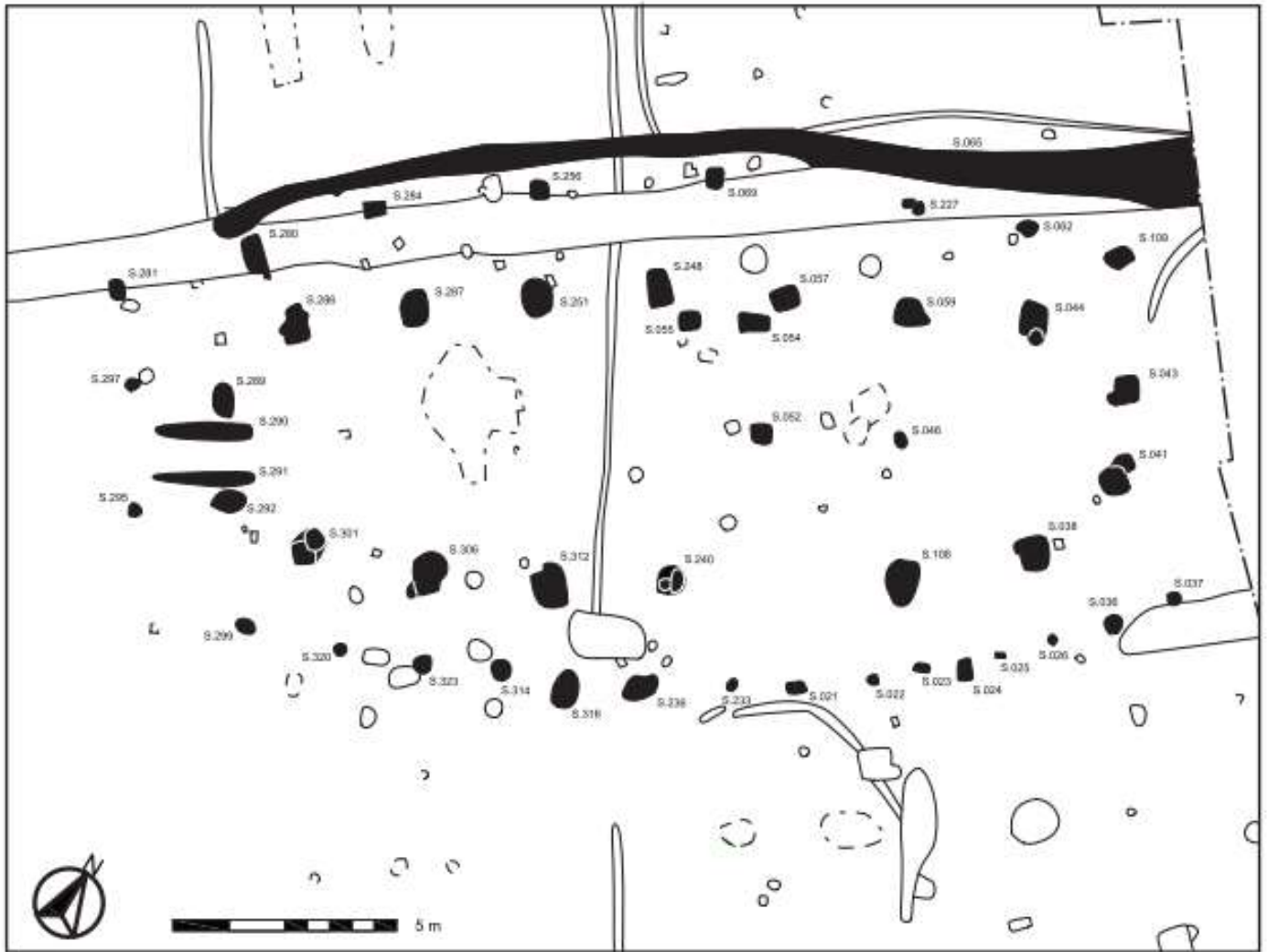

Fig. 10: middeleeuwse boothuisplattegrond 1. © Baak Vlaanderen.

De structuur is opgebouwd uit zeven gepaarde staanders, wandpalen, een greppel die de dakrand volgde en het afdruiptwater opving, twee paar sluitpalen, karrensporen binnen de sluitpalen aan de westelijke kopse kant, palen van een ingang in de noordelijke lange wand en palen vermoedelijk horend bij een haard. Het materiaal afkomstig uit de sporen van deze plattegrond wijzen op een datering uit de eerste helft van de 13de eeuw.

Als stille getuige van de aanwezigheid van Duitse soldaten uit Wereldoorlog II te Zoersel, werd nog een Duitse helm gevonden (fig. 11).

> Fig. 11: Duitse helm voor restauratie. Foto bibliotheek Zoersel.

Bibliografie:

- Dyselincq T met bijdrage van Van Remoorter O., 2014, *Archeologische opgraving Zoersel Dorp*, BAAC Rapport nr. 68, Gent.

Vondsten in Zoersel

2015 – BEWONINGSSPOREN UIT ROMEINSE TIJD EN MIDDELEEUWEN TE ZOERSEL – SNIEDERSPAD

Voorafgaand aan de bouw van zes ééngesinswoningen in het Sniederspad in de deelgemeente Halle organiseerde All-Archeo aldaar in 2015 een opgraving. De belangrijkste resultaten waren bewoningssporen uit de Romeinse periode tot de late middeleeuwen (fig. 12).

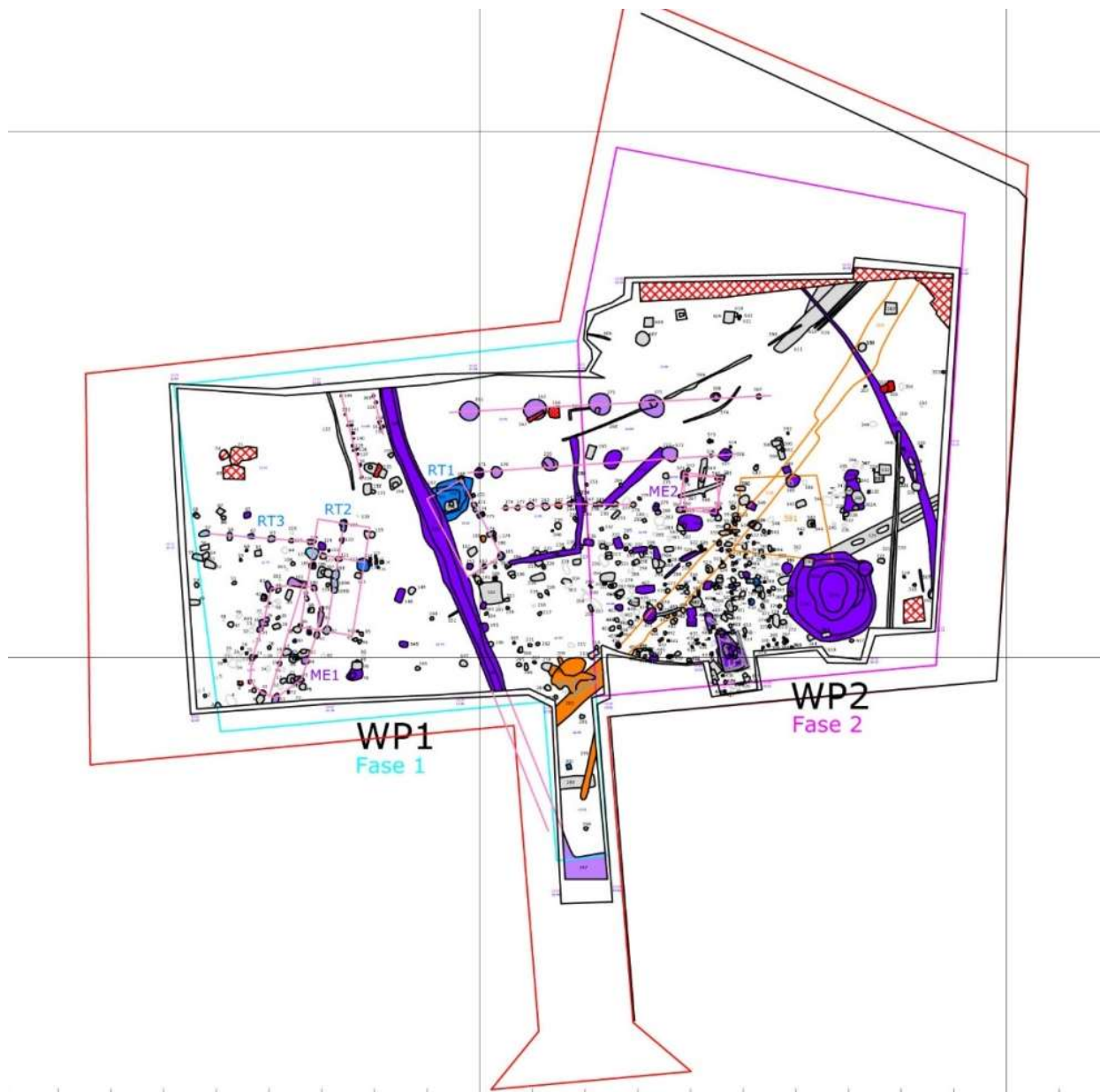

Fig. 12: algemeen opgravingsplan met Romeinse sporen (blauw) en middeleeuwse sporen (paars). © All-Archeo.

Uit de Romeinse tijd dateren een drietal plattegronden: RT1, RT2, RT3 (fig. 13).

Een eerste plattegrond RT1 is een potstalgebouw met een rij middenstaanders, type Alphen-Ekeren.

Een potstal is een zone binnen een woonstalhuis waar vee werd gehouden. Dit deel werd licht uitgegraven, zodat mest zich kon opstapelen. De mest kon vervolgens gebruikt worden voor de verrijking van de akkers. Het gebouw is 8,20 m lang en minstens 4 m breed, de westelijke zijde werd oversneden door een middeleeuwse gracht en is niet gekend.

Dit gebouw dateert in de 2de tot de eerste helft van de 3de eeuw.

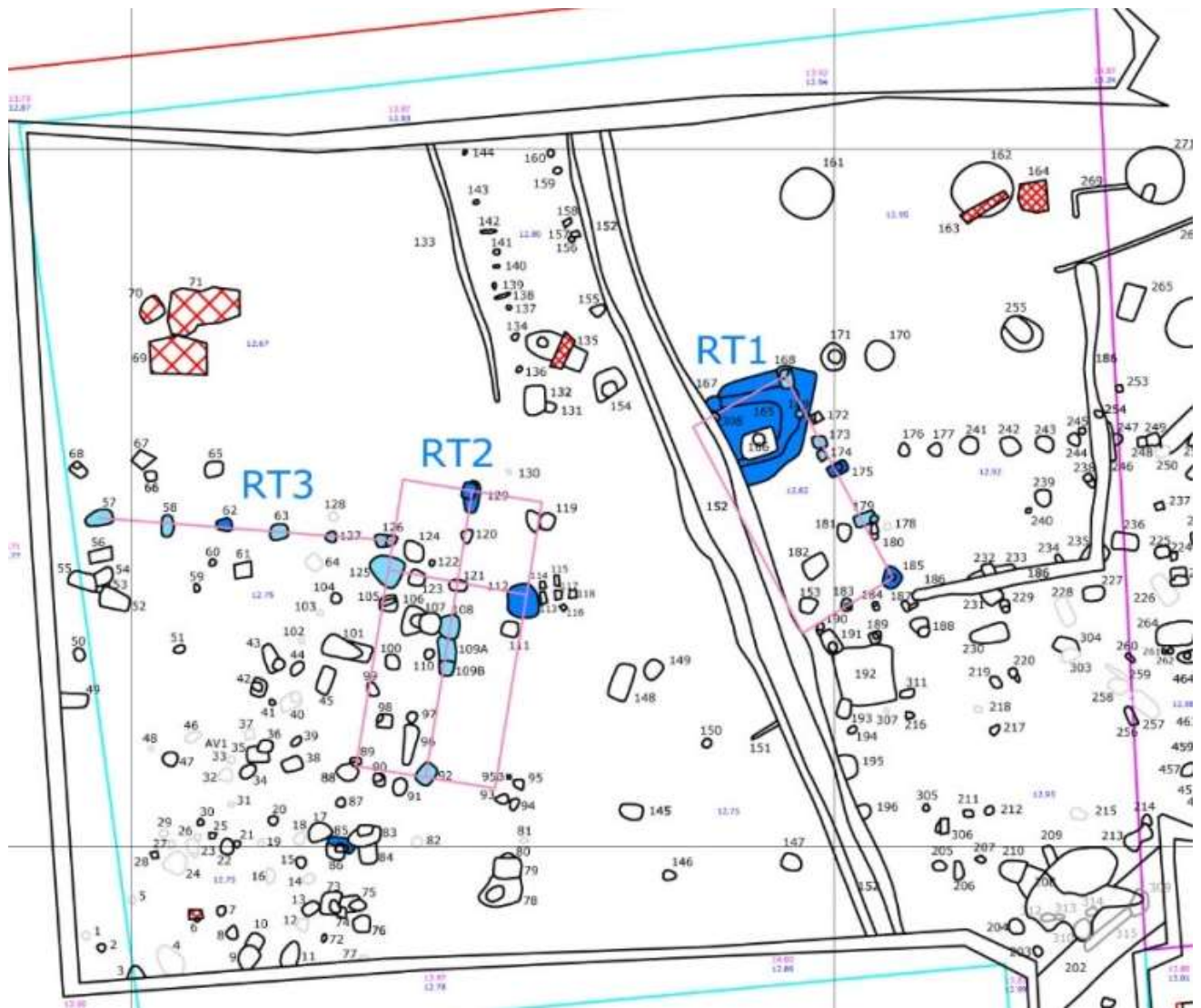

Fig. 13: uittreksel algemeen opgravingsplan met aanduiding van de Romeinse bewoningssporen RT1, RT2, RT3.
© All-Archeo.

Een tweede gebouw RT2 bezit een rechthoekige structuur die kruisvormig is ingedeeld en is circa 10,50 bij 5 m. Vermoedelijk dateert dit gebouw op het einde van de 1ste en in de 2de eeuw.

De derde plattegrond RT3 bestaat uit een palenrij van zeven sporen op gelijke afstand van elkaar, de middenstaanders van een tweebeukig gebouw met een lengte van 10,5 m en waarvan de breedte niet gekend is. Dit gebouw dateert uit de 1ste of het begin van de 2de eeuw.

De middeleeuwse sporen (fig.14)

Twee plattegronden dateren uit de late middeleeuwen en behoren tot twee aparte erven.

Het eerste erf bestaat slechts uit één gebouw met een bootvormige structuur en is 11,20 bij 5,50 m groot (fig. 14: structuur ME1). Het bezit gebogen lange wanden en telkens twee koppalen op de korte zijde. Het dateert in de 10de tot de 13de eeuw.

De tweede plattegrond bezit een nagenoeg vierkantig grondplan met twee fasen en hoort tot een zogenaamde vierpostenspieker (fig. 14: structuur ME2). De oudste structuur is circa 2,90 bij 3,10 m groot. De herstelling of vervanging is circa 3,40 bij 3,7 m groot. Mogelijk behoort deze constructie tot een tweede erf waartoe nog meerdere sporen behoren. In de zuidelijke uitbreiding bevond er zich een rechthoekige lemige laag met daarrond meerdere paalkuilen. Dit spoor wordt als kelder of atelier geïnterpreteerd (fig. 15). De gevonden aardewerkfragmenten dateren deze constructie in de volle tot de overgang naar de late middeleeuwen.

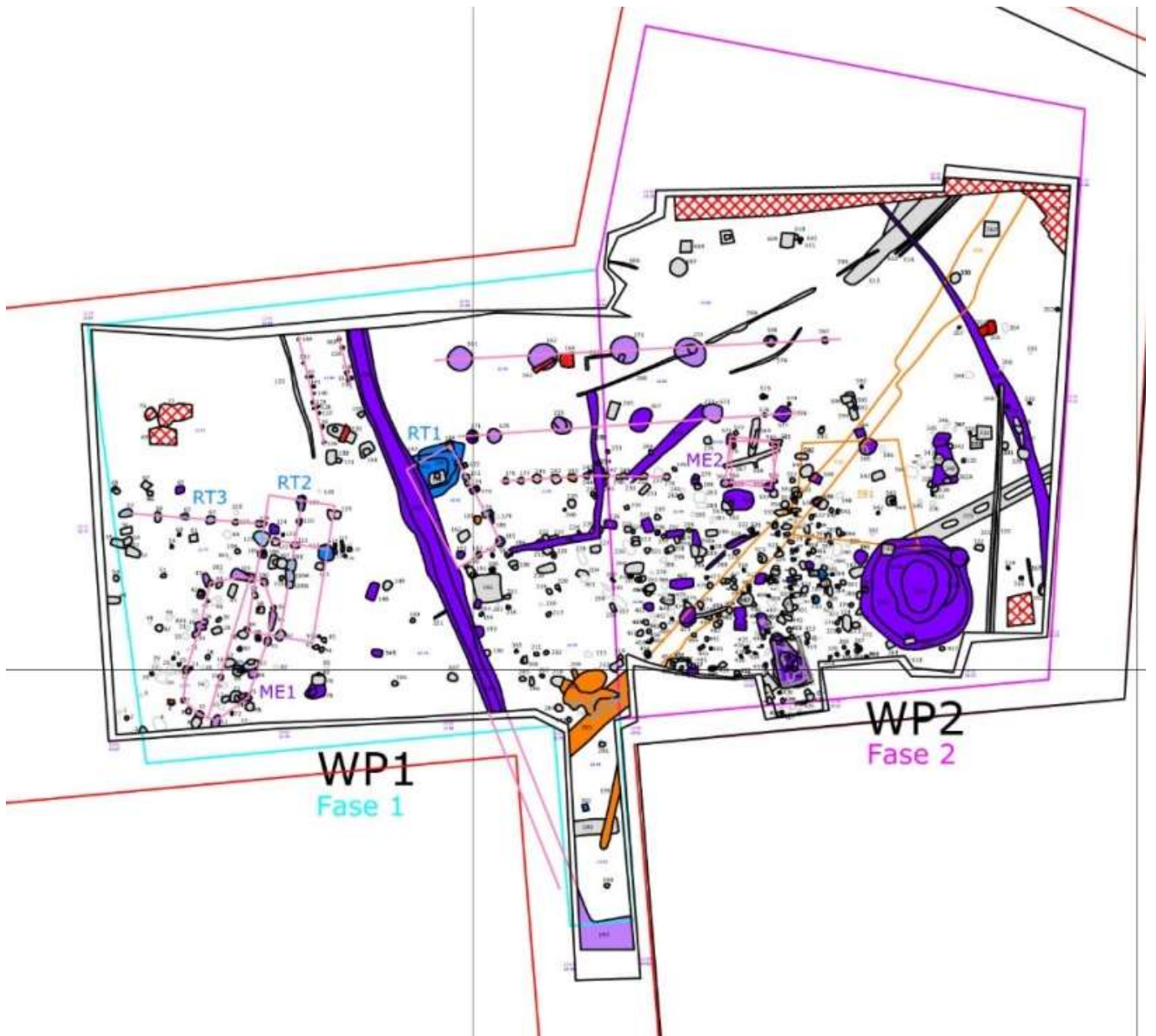

Fig. 14: de middeleeuwse structuren ME1 en ME2 en post-middeleeuwse sporen. © All-Archeo.

> Fig. 15: zogenaamd keldertje of atelier tijdens de opgravingen. Foto H. Verbeeck.

In de zuidoostelijke zone bevond er zich een waterput die zich als een ovaal spoor met een diameter van circa 8,50 m voordeed. Het betreft een boomstamwaterput bestaande uit een eiken uitgeholde boom die nog tot 4 m diepte onder het eerste opgravingsniveau was bewaard. In een later fase werd deze waterput hersteld door er een tweede boomstam rond te plaatsen. De verschillende delen van beide boomstammen werden bij elkaar gehouden door gebogen houten verbindingsstukken (klampen) en pluggen (fig. 16). Deze waterput is te dateren tussen 978 en 1151 AD.

Fig. 16: vrijgelegde boomstamwaterput 2, met klamp. Foto H. Verbeeck.

Greppels en palenrijen

De grootste greppel heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en bevindt zich centraal op het terrein. Hij verstoorde het Romeinse gebouw RT1. Hij dateert uit de volle middeleeuwen tot de overgang naar de late middeleeuwen.

Een tweede gebogen greppel bevindt zich in het oosten van het opgravingssterrein. Mogelijk behoort ook deze greppel tot de erfafbakening van Erf 2, Ze dateren het spoor in de volle tot de overgang met de late middeleeuwen. Het fenomeen van erfafbakening in het Maas-Demer-Schelde-gebied is typisch voor het einde van de volle middeleeuwen en de overgang naar de late middeleeuwen toe. Dit lijkt ook op deze site in Halle (Zoersel) van toepassing, wat ondersteund wordt door het aanwezige aardewerk.

Een bijzondere palenkluster bestaande uit twee palenrijen is oostwest georiënteerd en bevindt zich centraal in het terrein. De sporen bevatte geen vondstmateriaal maar vermoedelijk dateren ook zij uit de middeleeuwen.

Bomenrijen en palenrij

In het noorden van het onderzoeksgebied werden twee parallelle rijen van ronde kuilen aangetroffen, die op circa 5,5 m van elkaar liggen. De sporen hadden per rij een min of meer gelijke diameter. Ook hun doorsnedes waren zeer gelijkaardig. De ligging en de vorm doen vermoeden dat het om sporen van beplanting gaat. Misschien twee bomenrijen die een dreef flankeerden. De vondsten in deze kuilen wijzen op een datering vanaf de volle middeleeuwen.

Tenslotte vermelden wij nog enkele sporen zoals greppels en een kuil die tot de nieuwste tijden dienen te worden gerekend.

Bibliografie:

- Claessens & Bruggeman, 2017, *Archeologische opgraving Halle (Zoersel) – Sniederspad*, Rapporten All-Archeo bvba 298, Temse.

Vondsten in Zoersel

2003 –BELANGRIJKE VONDST VAN 185, 18de-eeuwse ZILVERMUNTEN TE ZOERSEL – SNIEDERSPAD

In de zomer van 2003 trof men bij nivelleringswerken aan een stukje weiland langs het Sniederspad 139 te Halle-Zoersel een strooivondst van 82 zilvermunten uit de 18de eeuw aan (fig. 17). In de daaropvolgende jaren werden op dezelfde plaats nog eens 103 bijkomende zilverstukken en 3 koperstukken gevonden. Ze vervulde het muntdepot, zonder de zekerheid te bieden dat hiermee het depot integraal is geborgen.

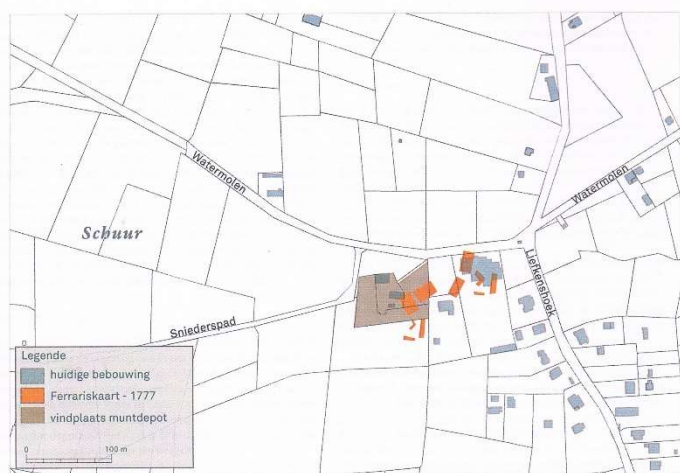

FIG. 17 Kadasterplan van vindplaats en omgeving met projectie van de woonerven zichtbaar op de kaart van Ferraris uit 1777. Cadastral plan of the find-spot and the surrounding area; the residential areas visible on the 1777 Ferraris map have been projected on to the modern map.

Fig. 17 = kadasterplan van de vindplaats en omgeving

FIG. 18 Voor- en keerzijde van de Oostenrijkse munttypen geslagen in de Zuidelijke Nederlanden. Maria-Theresia: Type 1: 1/8 ducatoon; Type 2: dubbele schelling; Type 3: schelling; Type 4: kroon. Frans I: Type 5: halve kroon. Jozef II: Type 6: kroon. Front and reverse of Austrian coin types minted in the Southern Netherlands. Maria-Theresia: Type 1: 1/8 ducatoon; Type 2: double shilling; Type 3: shilling; Type 4: crown. Frans I: Type 5: half crown. Jozef II: Type 6: crown.

Fig. 18 = deel muntdepot

In de omgeving van de vondst zijn eveneens funderingen van een boerderij aangetroffen waarvan het ontstaan, op basis van de kaart van Ferraris, teruggaat tot vóór 1777. In de onmiddellijke omgeving van de strooivondst werden tevens enkele zilveren objecten gevonden die vermoedelijk deel uitmaken van het muntdepot. Het betreft twee identieke zilveren schoengespens met ijzeren as. Deze gespens dragen drie zilverstempels. Langs de ene zijde een gekroonde 58, wat refereert naar 1758 en een handje, het atelierteken van Antwerpen. Langs de keerzijde staan onduidelijke initialen van de zilversmid. Verder zijn er ook twee identieke zilveren knopen met floraal decor gevonden, die eveneens in de 18e eeuw zijn te dateren. In de nabijheid bevond zich ook wat geglaazuurd aardewerk. Het is echter niet duidelijk of dit schervenmateriaal afkomstig is van het recipiënt waarin de munten waren verborgen. Dankzij de welwillende medewerking van de eigenaars, de familie Loyens-Verstreken, konden deze munten nader onderzocht en gepubliceerd worden.

De overgrote meerderheid van de munten is afkomstig uit de regering van Maria-Theresia (1740-1780) en is geslagen in de Zuidelijke Nederlanden (fig. 18). Het betreft meestal stukken die nog tot het wisselgeld zijn te rekenen. Bij het groot geld hoort een kroon van Maria-Theresia, 14 stukken van een halve kroon en een halve kroon op naam van Frans I (+ 1765), de echtgenoot van Maria-Theresia. We vermelden eveneens twee koperen oorden: één van Jozef II (1780-1790) en één van Frans II (1792-1794).

Een aantal munten zijn geslagen in andere gebieden van het Oostenrijks keizerrijk, o.a. zeven stukken van een kwart kronenthaler van Jozef II (1780-1790). Uit Frankrijk komen een aantal zilverstukken die dateren uit de regering van Lodewijk XV (1715-1774): twee stukken van één derde écu (louis d'argent), twee stukken van één kwart écu (vertugadin), 4 stukken van een écu au lauriers

en een écu au bandeau. Uit de regeringsperiode van Lodewijk XVI (1774-1793) komt één écu au lauriers. Tenslotte vermelden we eveneens een viertal volledig afgesleten munten.

Het depot, met een sluitmunt uit 1793, bevat een klassieke trits aan zilvermunten, geslagen in de Zuidelijke Nederlanden, Frankrijk en Oostenrijk. Daarbij duiken eveneens een paar zilverstukken op uit de Republiek van de Verenigde Nederlanden. Het depot vormt een element binnen een grote schatvondsthorizon die zich over onze gewesten uitstrekt tijdens het laatste decennium van de 18de eeuw. De niet geselecteerde opbouw van dit depot en het voorkomen van veel kleingeld wijst op een kapitaal waarbij de intrinsieke waarde van de zilveraluta centraal staat. In een periode waarbij de weinig betrouwbare papieren assignaten als wettig betaalmiddel werden gebruikt hield de traditionele burger er blijkbaar liever een spaarpotje op na bestaande uit klassieke zilvermunten.

Bibliografie:

BEECKMANS L. & CRIJNS J. 2011, Een depotvondst met 18de-eeuwse munten uit Zoersel (prov. Antwerpen), in *Relicta* 7, 135-144.

BEECKMANS L. & DE BUYSER F. ..., Een depotvondst met 18de-eeuwse munten uit Zoersel (prov. Antwerpen): **addendum**, in ...,

3. De plaatsnaamkunde van Zoersel (deel 4)

In Weetjes 4 stond deel één van de Plaatsnaamkunde in Zoersel. Dat was een inleiding op de alfabetische lijst van plaatsnamen die in de volgende afleveringen van de Weetjes zullen verschijnen.

Alfabetische lijst van de plaatsnamen in Zoersel – Letter D – deel 1

D'Eike

Huidige straatnaam

Dageraadstraat

Huidige straatnaam

De Beemdakens

Huidige straatnaam; zie ook Beemdakens

De Bergen

Huidige straatnaam; zie ook Bergen

De Blokskens

Huidige straatnaam; zie ook Bloken en blokken

De Bruelen

Huidige straatnaam; zie ook Brulen

De Hulsten

Huidige straatnaam; zie ook Hulsten

De Jager (de)

1981, café in Zoersel later De Snelle Vlucht, HKZ82

De Knod

Huidige straatnaam

De Maey

De verbindingsweg tussen Graffendonk en Einhoven werd in aktes uit de 17e eeuw 'De Maeyestraete' genoemd, VHZ119; huidige straatnaam

De Meire Heide

1956, AWZ

De Pier

Huidige straatnaam

De Reiger

Huidige straatnaam

De Roerdomp

Huidige straatnaam

De Schaaf

Huidige straatnaam

4. Heraldiek: Obiits in de Sint-Martinuskerk te Halle-Zoersel

In de vorige aflevering werden de obiits van de Zoerselse Sint-Elisabethkerk beschreven.

In de Halse Sint-Martinuskerk hangen twee rouwborden. Door de locatie praktische verborgen bemerken we minstens één opvallend rouwbord : namelijk dit van een telg uit de adellijke familie d'Udekem... Het andere rouwbord, van oudere datum en qua voorstelling lokaal atypisch.

Inleiding: Het kasteel van Halle : Halhof.

Rond 1830, kocht baron de Caters het kasteel. Hij was een landbouw expert en werd onder andere gelauwerd met de zilveren medaille van de Krijgsorden van Maria Theresia. Baron de Caters voerde heel wat verfraaiingswerken uit en maakte van het domein een echt kasteelpark met hoeves en een hofgracht. Na zijn dood kwam het domein in handen van de families du Bois de Vroylande en de Borrekens. Baron Victor de Borrekens brak in het begin van de twintigste eeuw het oude kasteel af en bouwde er een volledig nieuw aan de rand van de eeuwenoude vijver.

Obiit van Guillaume-André de Caters (1773-1859)

Guillaume-André de Caters werd geboren in Antwerpen op 30 november 1773 en overleed in Halle op 9 december 1859. Hij was de jongste van vijf kinderen van het echtpaar Jean-Pierre-Ernest de Caters (1735-1785) en van Jeanne Marie d'Hemsens (°1734). Hij was luitenant in het Oostenrijkse leger en kolonel-commandant van de Nationale Garde voor het Departement van de Twee-Nethen tijdens de Franse bezetting. Hij was lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, provinciaal raadslid van Antwerpen, schepen en burgemeester van Antwerpen. Hij huwde in Antwerpen op 18 februari 1802 met Eulalie van Asten (°Antwerpen, 22 augustus 1781- +Brussel, 17 april 1817). In het huwelijk de Caters-van Asten werden twee kinderen geboren.

Wapenbeschrijving de Caters

In blauw, beladen met 3 gouden aanzijnde klimmende katers..

Heraldische commentaar

Op de bovenlijst werd NATUS de geboortedatum

XXX NOV – ANNO MDXXLXXIII

in Romeinse letters en cijfers aangebracht.

Op de onderste lijst OBIIT IX FEBR. ANNO MDCCCLIX.

Met deze vermelding onderscheidt dit rouwbord zich van andere obiits.

Het blauwe accoladeschild vertoont een aparte vorm waarop drie gouden katers geplaatst : twee naar mekaar toegewend en een aan de onderkant. In een uitgespaarde ruimte enkele eremerken en onderaan eveneens een medaille. Het schild is getopt met een zilveren helm, roodgevoerd, gekroond, goud getralied en gehalsband Dekkleden goud en blauw ; zilveren helm goud gevoerd. Getopt door een uitkomende gouden kater.

Obiit van Thérèse-Marie-Joseph du Bois de Vroylande (1869-1960)

Genealogie

Thérèse-Marie-Joseph du Bois de Vroylande werd geboren in Halle op 22 oktober 1869 en overleed in Antwerpen op 9 december 1960. Ouders, Charles du Bois en Mathilde Cogels.

Zij huwde in Antwerpen op 22 juni 1892 met Arnold-Gérard-François-Xavier, baron d'Udekem d'Acoz (° Leuven, 9 juni 1861- + in Antwerpen op 15 april 1923).

Heraldische commentaar

Op dit rouwbord wordt het alliantiewapen d' Udekem en du Bois weergegeven.

Heraldisch rechts : d'Udekem ; links dit van de familie du Bois de Vroylande.

Het rouwbord is ca. 1 m x 1 m groot, op een zwarte lijst met gouden binnenbies en zwarte achtergrond het wapenkleed met het alliantiewapen ; in de tophoek OBIIT ; in de zijhoeken de sterfdatum 9 DEC^{BRIS} ; in de grondhoek het overlijdensjaar : 1960.

Wapenbeschrijvingen :

d'Udekem d'Acoz :

Volgens het besluit van 10 maart 1921 door koning Albert I : verlening van de titel van baron, overdraagbaar bij eerstgeboorte, aan jonkheer Arnold-Gérard-François-Xavier-Ghislain d'Udekem d'Acoz, burgemeester van Wanfercée-Baulet enz. ...

Wapen : *“van sabel, (=zwart) met drie klophamers van goud. Het schild getopt met een gouden kroon met negen parels op den haarband geplaatst, en gehouden door twee omgewende leeuwen van goud, genageld en getongd van keel (=rood), houden elke eene jachtspeer van zilver, gesteeld van goud. Dit alles geplaatst onder een wapentent van keel, geboord van hermelijn, en gevoerd van sinopel, (=groen) overtopt met het borstbeeld van een grijsaard, het hoofd bedekt met een muts van keel, omvat van drie punten van hermelijn, uitkomende uit de wapentent. Wapenspreuk: “Bello et jure senesco” van goud, op een lint van sabel”.*

Dit is althans de wapenbeschrijving van het stamwapen van de titularis.

Echter op het rouwbord werden niet alle heraldische stukken zoals hiervoor beschreven, weerhouden.

du Bois de Vroylande

Doorsneden : boven : van goud zwart gekousd de snijlijnen beladen met knuppels in natuurkleur en aan weerszijden vergezeld van een groen klaverblaadje; onder: blauw beladen met een zwarte schuinbalk, beladen met 3 gouden zespuntige sterren en aan weerszijden vergezeld van een groen gebladerd eikentakje, goud geëikeld.

Bibliografie

Luc Duerloo, Paul Janssens, *Wapenboek van de Belgische Adel, N-Z*, Gemeentekrediet, 1992, p. 667.

Paul Arren, *Van Kasteel naar Kasteel*, 8, HK Hobonia, Kapellen 1999, p.108.

Stefaan Crick, *Wapenborden van het Zilvermuseum*, Sterckxhofstudies 28, Antwerpen, 2005.

Stefan Crick

Voorzitter

Jacques baron le Roy Genootschap vzw

5. MUSEUM en DOCUMENTATIECENTRUM

Aangesloten bij Heemkunde Gouw Antwerpen vzw - nr. 1075

Secretariaat en briefwisseling: Bruno Verhavert - **Zandstraat 117 – 2980 Zoersel**

Tel. 03 312 20 00 en Heemhuisje 03 2980 854

Zetel en V.U.: Heemhuisje Schoolstraat 9 – Zoersel – Jan Denissen - Voorzitter

E-mail : heemkundige.kring.zoersel@zoersel.be en www.heemkundigekringzoersel.be

Rek.nr. BE85 9796 2311 8406

Museum open de derde zondag van elke maand (behalve op feestdagen) van 10 tot 17 uur. Inkom gratis.

Andere dagen kan ook mits aanvraag per e-mail 3 weken vooraf. Inkom is dan 2,00 Euro p/p met een minimum van 20,00 Euro.

Archief geopend elke donderdagavond van 20 tot 22 uur. (behalve op feestdagen)

Lidmaatschap: Door overschrijving van de gepaste bijdrage op de HKZ-rekening

BE85 9796 2311 8406 met vermelding HKZ-lidgeld 2022

Gewoon lid € 10,00 - Steunend lid € 17,50 - Erelid € 25,00

Veel dank aan onze trouwe leden die spontaan betaalden.

Om papier- en portkosten te vermijden vragen wij u ons uw e-mailadres op te geven.